آداب السفر وأحكامه (للجمعية)

ئاداب وحوکمەکانی گەشت وسەفەر کردن

ئاداب وحوکمەکانی گەشت وسەفەر کردن

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين.

پاشان:

ئەمە نامیلکەیەکی پوختە سەبارەت بە ئاداب وحوکمەکانی گەشت وسەفەر کردن، بەپەرۆش بووین لەسەر ڕوونکردنەوەی زۆرینەی ئەو شتانەی گەشتیار پێویستیەتی.

داواکارین لە خوای گەورە بە ئیخلاس ودڵسۆزی لە پێناو زاتی پیرۆزی ئەو بێت، وهەموو مسوڵمانان سوودی لێ ببینن.

لێژنەی زانستی لە (کۆڕگەی خزمەتگوزاری بڵاوکراوە ئیسلامیەکان بە زمانەکانی جیهان - جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات)

یەکەم: ئادابی گەشت وسەفەر کردن

ئەو کەسەی گەشت وسەفەر دەکات بۆ ئەنجامدانی حەج یان هەر پەرستنێکی تر؛ پێویستە ڕەچاوی ئەم خاڵە گرنگانەی لای خوارەوە بکات:

1. داوای ڕێنمونی لە الله دەکات -سبحانه وتعالى- سەبارەت بە کات، وشێواز وئامرازی گەشتکردن، وهاوەڵ، وڕێگای گەشتەکە ئەگەر ڕێگاکان زۆر بوون، هەروەها ڕاوێژ بە کەسی

چاك وشارەزا دەكات لەم بابەتەدا، سەبارەت بە گەشت كردن بۆ ئەنجامدانی حەج وعومرە؛ ئەمە خێرە بە بێ هیچ گومانێك، وشێوازی داوای ڕێنمونی لە اللە (ئیستیخارە) بەم شێوەیە دەبێت: دوو ڕكات نوێژ دەكات، پاشان نزا دەكات بەو شێوەیەی لە پێغەمبەرەوە هاتووە -صلى الله عليه وسلم-.

2. واجبە حاجی وعومرەكار مەبەستی لە ئەنجامدانی حەج وعومرەكەی زاتی پیرۆزی اللە وڕەزامەندی ئەو بێت، لەگەڵ نزیكبوونەوە لێی، دەبێت هۆشدار بێت سەبارەت بەوەی مەبەستی بابەتی دونیایی یان شانازی یان بەدەستهێنانی نازناو یان ڕیابازی یان ناوبانگ بێت لەم گەشت وسەفەرەدا؛ چونكە ئەمانە دەبنە هۆی پوچەڵبوونەوەی كردەوە وقبوڵ نەبوونی، خوای گەورە دەفەرموێت:

﴿قُلۡ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٞ مِّثۡلُكُمۡ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۖ فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا﴾

(من هرۆڤێكم وەكو ئێوە ووەحیم بۆ دێت بەڕاستی پەروەردگاری ئێوە پەروەردگارێكی تاك و تەنهایە جا هەركەس تامەزرۆی گەیشتنە بەخزمەت پەروەردگاری -لە قیامەتدا- ئەوە با كردەوەی چاك بكات وە لەپەرستنی پەروەردگاریدا كەس نەكات بەهاوبەشی وڕیا بازی نەكات). [الكهف: 110]

وله فەرموودەیەكی قودسیدا هاتووە:

«أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِي غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكَهُ».

«من له هەموو هاوبەش وشەریکەکان دەوڵەمەندترم ولەهەموویان بێ پێویستم، ئەگەر هەر کەسێک کردەوەیەک ئەنجام بدات وکەسێک بکاتە هاوبەش وشەریکی من؛ ئەوا واز لەو کەسە وکردەوەکەی دێنم بە هۆی ئەو هاوبەشدانانەوە کە بۆ منی بڕیار داوە»[1].

3. واجبە حاجی وعومرەکار لە حوکمەکانی حەج وعومرە وگەشت وسەفەرکردن تێبگات پێش سەفەرکردن؛ نەوەك واز لە واجبێك بهێنێت یان تووشی حەرامکراوێك ببێت، پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

«مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ».

«ئەوەی خوای گەورە خێری بۆی بوێت ئەوا شارەزای دەکات لە دیندا».[2]

4. دەبێت حاجی یان عومرەکار پارەی حەڵاڵ هەڵبژێرێت بۆ ئەنجامدانی حەج یان عومرەکەی؛ چونکە خوای گەورە پاکە وتەنها پاکیش قبوڵ دەکات، وپارەی حەرام هۆکارە بۆ وەڵام نەدانەوەی نزا ودۆعاکان.

---

[1] (موسلیم) گێڕاوەیەتیەوە، بە ژمارە: (2985).

[2] (بوخاری) گێڕاوەیەتیەوە، بە ژمارە: (2738). (موسلیم) گێڕاوەیەتیەوە، بە ژمارە: (1627).

5. تەوبە کردن لە هەموو گوناھ وتاوانەکان، وئەگەر ستەمێکی لە خەڵکی کردبێت پێویستە مافەکەیان بۆ بگێڕێتەوە وداوای لێبووردنیان لێبکات، ئینجا ستەمەکە: لە کەسایەتی یان پارە یان هەرشتێکی تر بێت.

6. سوننەتە گەشتیار وەسێت بنووسێت، ئەوەی دەبێت بۆی بکرێت وئەوەی لەسەریەتی بیکات؛ پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

«مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ»

«گونجاو نییە بۆ مسوڵمانێک شتێک هەبێت وەسیەت سەبارەتی بکات؛ دوو شەو بەسەریدا تێپەڕ ببێت و وەسیەتەکەی نەنووسیبێت»[1]. ودەبێت شاهێدی لەسەر دابنێت، وئەو قەرزانەی لەسەریەتی بیداتەوە، وسپاردەکان بگێڕێتەوە بۆ خاوەنەکانیان یان ڕوخسەتیان لێوەربگرێت لە هێشتنەوەیان لە لای خۆی.

7. سوننەتە گەشتیار کۆشش بکات بۆ دۆزینەوەی هاوەڵی چاك لە گەشتەکەیدا، وپێویستە بە پەرۆش بێت لەسەر ئەوەی فێرخوازی زانستی شەرعی بن؛ چونکە ئەمە هۆکارە بۆ سەرکەوتنی وتووش نەبوونی بە هەڵە لە گەشتەکەیدا ولە

[1] (ئەبو داود) گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (4833).

حەج وعومرەکەیدا؛ چونکە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

«الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ»؛

«مرۆڤ لە سەر ئاینی هاوڕێکەیەتی؛ بۆیە با هەریەکێکتان بڕوانێت وبزانێت هاوڕێیەتی کێ دەکات»[1]؛ هەروەها پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

«لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ».

«هاوڕێیەتی هیچ کەسێک مەکە جگە لە ئیماندار، وبا هیچ کەسێک لە خواردنەکەت نەخوات جگە لە تەقواداران»[2].

8. سوننەتە گەشتیار مالئاوایی لە خێزان وکەسە نزیکەکان ودراوسێ وهاوەڵانی بکات؛ پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

«مَنْ أَرَادَ أَنْ يُسَافِرَ فَلْيَقُلْ لِمَنْ يُخَلِّفُ: أَسْتَوْدِعُكُمُ اللَّهَ الَّذِي لَا يُضِيعُ وَدَائِعَهُ»،

«ئەوەی دەیەوێت سەفەر بکات با بە ئەو کەسانە بڵێت کە جێیان دەهێڵێت: (أَسْتَوْدِعُكُمُ اللَّهَ الَّذِي لَا يُضِيعُ وَدَائِعَهُ) واتە: (ئەتانسپێرم بە اللە بە ڕاستی هیچ سپاردەیەك لە لای

---

[1] (ئەبو داود) گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (4832)، و(تیرمزی) گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (2395).

[2] (تەبەرانی) گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (823).

ئەو ون نابێت)»[1]، پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- مالئاوایی لە هاوەڵانی دەکرد ئەگەر یەکێکیان بێ ویستایە سەفەر بکات، دەیفەرموو:

«أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ»،

«أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ» واتە:«من ئاین وسپاردە وکۆتا کردەوەکانت بە خودا دەسپێرم»[2]، وئەو کەسەی داوای وەسیەتی لێدەکرد لە گەشتیارەکان؛ پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- پێی دەفەرموو:

«زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَيَسَّرَ لَكَ الخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ»

«زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَيَسَّرَ لَكَ الخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ» واتە: «خوای گەورە تەقواداریت پێببەخشێت، ولە گوناهەکانت خۆش بێت، وکاری خێرت بۆ ئاسان بکات لە هەر شوێنێك بوویت»[3]. وپیاوێك دەیویست سەفەر بکات هات بۆ لای پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم-، ووتی: ئەی پێغەمبەری خودا ئامۆژگاریم بکە، ئەویش فەرمووی:

«أُوصِيكَ بِتَقْوَى اللهِ، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ» فَلَمَّا مَضَى قَالَ: « اللَّهُمَّ ازْوِ لَهُ الْأَرْضَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ».

---

[1] (ئەحمەد) لە موسنەدەکەیدا گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (4524).

[2] (تیرمزی) گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (3444).

[3] (ئەحمەد) لە موسنەدەکەیدا گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (9724).

«ئامۆژگاریت دەکەم بە تەقوای خوای گەورە وتەکبیر کردن -ووتنی: اللّٰه أکبر- لە سەر هەموو شوێنێکی بەرز»، کاتێك ئەو کەسەی بەتەمای سەفەر بوو ڕۆیشت، فەرمووی: «خودایە زەوی -ڕێگاکەی- بۆ کورت بکەرەوە وگەشتەکەی لەسەر ئاسان بکە»[1].

9. نابێت زەنگ ومۆسیقا وسەگ لەگەڵ خۆیدا ببات لە کاتی گەشت کردندا؛ بەهۆی ئەم فەرموودەیە: لە ئەبو هوڕەیڕەوە -ڕەزای خوای لێبێت- کە پێغەمبەری خودا -صلی اللّٰه علیه وسلم- دەفەرموێت:

«لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَةُ رُفْقَةً فِيهَا كَلْبٌ وَلَا جَرَسٌ».

«فریشتەکان هاوەڵی کۆمەڵێک نابن ئەگەر سەگ یان زەنگیان تێدا بێت»[2].

10. ئەگەر بیەوێت گەشت بکات وزیاتر لە یەك خێزانی هەبوو؛ ئەوا تیروپشك لە نێوانیان دەکات ئەگەر هەر خێزانێکی لە تیروپشکەکە دەرچوو ئەوا لەگەڵی دەبێت لە گەشتەکەیدا،بەهۆی ئەم فەرموودەیە: لە عائیشەوە -ڕەزای خوای لێبێت- دەڵێت:

---

[1] (موسلیم) گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (2113).

[2] (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2593)، و(موسلیم) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2770).

«كَانَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم: إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ، فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ».

«پێغەمبەری خودا -صلى الله عليه وسلم- ئەگەر مەبەستی سەفەرێکی بووایە؛ تیروپشکی دەکرد لە نێوان خێزانەکانی، هەرکامێکیان لە تیروپشکەکە دەربچووایە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- لەگەڵ خۆیدا دەیبرد»[1].

11. سوننەتە لە ڕۆژی پێنج شەممە لە سەرەتای ڕۆژدا گەشت بکات ئەگەر ئاسان بوو بۆی؛ چونکە ئەمە کردەوەی پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- بووە، کەعبی کوڕی مالیك -ڕەزای خوای لێبێت- دەڵێت:

«لَقَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم يَخْرُجُ إِذَا خَرَجَ فِي سَفَرٍ إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ».

«کەمجار پێغەمبەری خودا -صلى الله عليه وسلم- دەردەچوو بۆ سەفەر کردن ئیلا لە ڕۆژی پێنج شەممەدا دەردەچو»[2].

12. سوننەتە نزای دەرچوون لە ماڵ بکات لەکاتی گەشت کردن ورۆیشتن بۆ هەر شوێنێکی تر، لەکاتی دەرچوونیدا دەڵێت:

---

[1] (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2949).

[2] (ئەبو داود) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (5094).

«بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ».

«بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلا حَوْلَ وَلا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ» واتە: «بە ناوی خوای گەورە، تەوەکول وپشت بەستنم تەنها بەخوای گەورەیە، هیچ هێز وتوانایەکمان نییە مەگەر ئەوە نەبێت کە خوای گەورە دەیبەخشێت، خوای گەورە پەنات پێ دەگرم لەوەی گومڕا بم یان گومڕا بکرێم، ولەوەی بکەوم یان بمکەوێنن، و لە ستەم یان ستەمم لێبکرێت، و لەڕەفتارکردنی نەزانانە یان بەنەزانی مامەڵەم لەگەڵ بکرێت»[1].

13. سوننەتە نزای سەفەر بکات کاتێك سواری ئاژەڵەکەی، یان ئۆتۆمبێلەکەی، یان فڕۆکە یان هەرشتێکی تر دەبێت لە سواریەکان، و دەڵێت:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ ثُمَّ يَقُولُ: {سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ} [الزخرف: 14] اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ

[1] (وعثاء السفر-ناڕەحەتی ئەم گەشتە)؛ مەبەست لێی ئەوپەڕی سەختی وبارگرانیە لەگەشتەکەدا. [الإفصاح عن معاني الصحاح (4/ 284)]

وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ المنظر، وسوء الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ..».

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ ثُمَّ يَقُولُ: {سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ} [الزخرف: 14] اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ المنظر، وسوء الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ..» واته: «خودا له هەموو شتێک گەورەترە، خودا له هەموو شتێک گەورەترە، خودا له هەموو شتێک گەورەترە، پاشان دەڵێت: ﴿پاك وبێگەردی بۆ ئەو خودایەی، کە ئەمەی بۆ ڕامکردووین (موسەخەر کردووین) وئێمەش دەسەڵاتمان نەبوو بەسەریدا * بەڕاستی لە دواڕۆژیشدا هەر بۆ لای ئەو خودایە دەگەڕێینەوە﴾ [الزخرف: 14]، خودایە ئێمە لەم گەشتەماندا داوای چاکە و خۆپارێزی وئەو کردەوانەت لێدەکەین کە تۆ پێی ڕازیت، خودایە ئەم گەشتەمان بۆ ئاسان بکە و دووریەکەیمان بۆ نزیك بکەرەوە، خودایە تۆ پارێزەرمان بە لەم گەشتەماندا وخانەوادەکەشمان بپارێزە، کە جێمان هێشتوون، خودایە من پەنات پێدەگرم لە ناڕەحەتی ئەم

گەشتە[1] وخەمۆکی ڕوالەتمان[2] و -پەنات پێدەگرم- لە خراپی حاڵمان[3] لە کاتی گەڕانەوەمان بۆ لای ماڵ وخێزان»[4].

14. سوننەتە گەشتیار بە تەنها گەشت نەکات بە بێ هاوەڵ؛ چونکە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

«لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ».

«ئەگەر خەڵکی ئەوەیان بزانیایە سەبارەت بە تەنهایی کە من دەیزانم ئەوا کەس بە تەنها گەشتی نەدەکرد لە شەودا»[5].

15. گەشتیارەکان کەسێکیان دیاری دەکەن بۆئەوەی ببێتە فەرماندارییان؛ چونکە ئەمە دەبێتە یەکگرتوویی، وکۆك بوونیان، وپاڵنەرێکی بەهێزە بۆ بەدەستهێنانی مەبەست وپێویستیەکانیان، پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

«إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ».

---

1 (كآبة المنظر-خەمۆکی ڕوالەتمان)؛ مەبەست لێی خراپی ڕوالەت وشێوەیە بەهۆی غەم وخەفەت ودڵتەنگیەوە. [الإفصاح عن معاني الصحاح (4/ 284)]

2 (المنقلب-گەڕانەوە)؛ مەبەست لێی کاتی گەڕانەوەیە بۆ نێو ماڵ وکەسوکار. [الإفصاح عن معاني الصحاح (4/ 284)]

3 (ئەحمەد) گێڕاویەتیەوە لە موسنەدەکەیدا، بە ژمارە (6374).

4 (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2998).

5 (ئەبو داود) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2608).

«ئەگەر سێ کەس دەرچوون بۆ گەشت با یەکێکیان بکەن بە فەرمانداریان»[1].

16. دەبێت بەپەرۆش بێت لەسەر جێبەجێکردنی ئەوەی اللە واجبی کردووە لەسەری لە پەرستنەکان ودوورکەوتنەوە لە حەرامکراوەکان وخۆڕازاندنەوە بە ڕەوشتە جوانەکان، ویارمەتی ئەو کەسانە دەدات کە پێویستیان بە یارمەتیە، وزانست دەگەیەنێت بەو کەسانەی داوای دەکەن وپێویستیانە، وسەخی دەبێت لە پارەدا، ودەیبەخشێت لە بەرژەوەندییەکانی خۆی وبرایانی ولە پێویستیەکانیان.

17. باشتر وایە زیاد لە پێویست خەرجی وکەرەستەکانی گەشت لەگەڵ خۆیدا ببات، چونکە داوا کردن وپێویستی لەوەیە زیاد بکات وحاڵ وبارەکان بگۆڕێت.

18. پێویستە لە هەموو ئەم حاڵەتانەدا ڕووی خۆش بێت، ودەروونی بەختەوەر بێت، وبە پەرۆش بێت لەسەر ئەوەی ئاسوودەیی بخاتە نێو دڵی هاوەڵانی؛ بۆئەوەی ئاشتی خواز وهۆگر بڵاوکار بێت

19. هەروەها دەبێت ئارام بگرێت لەسەر خراپ هەڵسوکەوت کردنی هاوەڵانی وخۆڕاگر بێت لەسەر پێچەوانە کردنیان بۆ سەرخستنی ڕاوبۆچوونەکانی، وپێویستە

[1] (ئەحمەد) لە موسنەدەکەیدا گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (17736).

بە شێوەیەکی جوان مامەڵەیان لەگەڵدا بکات، بۆئەوەی ڕێزدار بێت لە نێوانیان، وبە گەورەی دابنێن لە دەروونیاندا.

20. سوننەتە ئەگەر گەشتیارەکان لە شوێنێك وەستان پێکەوە بمێننەوە، وهەندێک لە هاوەڵانی پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- ئەگەر لە شوێنێك بوەستانایە بڵاو دەبوونەوە لە نێو شیو ودۆڵەکاندا، بۆیە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- فەرمووی:

«إِنَّ تَفَرُّقَكُمْ فِي الشِّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ إِنَّمَا ذَلِكُمْ مِنَ الشَّيْطَانِ»،

«جیابوونەوەتان لە نێو ڕێچکەی ئەم شیو ودۆڵانەدا بە دڵنیاییەوە لە شەیتانەوەیە»[1]، پاش ئەم فەرمایشتە نزیك لە یەکتر وپێکەوە دەمانەوە؛ تەنانەت ئەگەر پۆشاکێك بدرایە بە سەریاندا بەشی هەموویانی دەکرد.

21. سوننەتە ئەگەر لایدایە شوێنێك لە کاتی سەفەردا یان هەرشوێنک با لەسەفەریشدا نەبێت؛ ئەم نزایە بکات کە لە پێغەمبەرەوە هاتووە -صلى الله عليه وسلم-فەرموویەتی:

«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ»؛

«أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق» واتە: «پەنا دەگرم بە [وشەکانی خوای گەورە کە بێ کەموکوڕی وعەیبە - مەبەست قورئانە-] لە هەموو شەڕێک کە دروستی

[1] (موسلیم) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2708).

كردووه»[1]؛ ئەگەر ئەم زیکرە بڵێت ئەوا هیچ شتێك زیانی پێناگەیەنێت هەتاوەکو لەو شوێنە دەڕوات.

22. سوننەتە لە کاتی چوونە سەر شوێنی بەرز تەکبیر بکات -بڵێت: اللە أکبر-، وتەسبیح بکات -بڵێ: سبحان اللە- کاتێك دادەبەزێتە نێو شوێنە نزمەکان ودۆڵەکان، جابر -ڕەزای خوای لێبێت- دەڵێت: "ئەگەر سەربکەوتینایە؛ تەکبیرمان دەکرد، وئەگەر دابەزینایە؛ تەسبیحمان دەکرد"[2]، ولە کاتی تەکبیردا دەنگیان بەرز نەدەکردەوە، پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ».

«ئەی خەڵکینە، نەرم ونیان بن دەرهەق بە خۆتان، ئێوە نە دەپارێنەوە لە کەسێک نەبیسێت ونە دەپارێنەوە لە کەسێکی دوور، اللە لەگەڵ ئێوەیە، ئەو بیسەر ونزیکە»[3].

23. سوننەتە لە شەودا گەشت بکات بەتایبەت لە سەرەتای شەودا؛ پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

««عَلَيْكُمْ بِالدُّلْجَةِ؛ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطْوَى بِاللَّيْلِ».

---

[1] (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2994).

[2] (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2993).

[3] (ئەبو داود) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2571).

«له شەودا سەفەر بکەن، چونکە (رێگاکانی) زەوی لە شەودا کورت دەکرێتەوە»[1]..

24. هەروەها سوننەتە زۆر نزا ودۆعا بکات لە کاتی گەشتەکەیدا، چونکە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- دەفەرموێت:

«ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ».

«سێ نزا دۆعا وەڵامدەدرێنەوە بە بێ هیچ گومانێک: نزا ودۆعای ستەملێکراو، ونزا ودۆعای ڕێبوار، ونزا ودۆعای دایك وباوك لەسەر منداڵەکانیان»[2].

***

دووەم: پاوکوخاوێنی لە کاتی گەشت وسەفەردا

واجبە گەشتیار گرنگی بدات بە پاکوخاوێنی خۆی، دەبێت دەستنوێژ بگرێت لە پاش دەستنوێژشکاندنی، ودەبێت خۆی بشوات لە پاش لەشگران بوونی.

ئەگەر ئاوی دەستنەکەوت، یان کەمی پێیە ودەیەوێت بەکاریبهێنێت بۆ خواردن وخواردنەوە؛ لەم حاڵەتەدا تەیەموم دەکات.

---

[1] (ئەحمەد) لە موسنەدەکەیدا گێڕاویەتیەوە، بە ژمارە (10771).

[2] (ئەلبەزار) گێڕاویەتیەوە لە موسنەدەکەیدا، بە ژمارە (10068).

چۆنیەتی تەیەموم کردن: ناو لەپەکانی دەستەکانی دەدات بە سەر خۆڵی سەر زەویدا پاشان مەسح دەکات بە سەر ڕووی وهەردوو دیوی دەستەکانی.

تەیەموم پاکژییەکی کاتیە، و هەرکات ئاوی دەستکەوت واجبە بەکاربهێنێت، ئەگەر تەیەمومی کرد بۆ لابردنی لەشگرانی پاشان ئاوی دەستکەوت ئەوا واجبە خۆی بشوات بەو ئاوە، ئەگەر تەیەمومی کرد بۆ دەست نوێژ پاشان ئاوی دەستکەوت ئەوا واجبە بە ئاوەکە دەستنوێژ بگرێتەوە، لە فەرموودەدا هاتووە:

«الصَّعِيدُ الطَّيِّبُ وَضُوءُ المُسْلِمِ وَإِنْ لَمْ يَجِدِ المَاءَ عَشْرَ سِنِينَ، فَإِذَا وَجَدَ المَاءَ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ، وَلْيُمِسَّهُ بَشَرَتَهُ».

«خاك وخۆڵی پاك بەکاردەهێندرێت بۆ تەیەموم لە لایەن مسوڵمانەوە، ئەگەرچیش ئاوی دەستنەوکەوت هەتا دە ساڵیش؛ ئەگەر ئاوی دەستکەوت با لە خودا بترسێت و بەکاری بێنێت بۆ دەست نوێژ وخۆشۆردنی لەش گرانی»[1].

مەسح کردن لە سەر گۆرەوی وخوفەکان؛ ڕێگەپێدراوە لە قورئان وسوننەت وبەکدەنگی ئەهلی سوننە.

بۆ مەسحکردن لەسەر خوف وگۆرەوییەکان وهاوشێوەکانیان؛ چەند مەرجێك هەیە، لەوانەیش:

---

[1] (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (1804)، و(موسلیم) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (1927).

1. دەبێت خوفەکان وگۆڕەوییەکان پاك وڕێگەپێدراو بن.

2. پێویستە بە دەستنوێژەوە لە پێی کردبێت.

3. پێویستە ئەو شوێنانە دابپۆشن کە دەبێت لە کاتی دەستنوێژدا بشۆردرێن.

4. مەسح کردن بەسەریاندا بۆ کاتی دەست نوێژ شکاندن دەبێت، ولە کاتی توش بون بە لەشگرانی وئەو شتانەی خۆشۆردن واجب دەکەن؛ مەسحکردن ڕێگەپێدراو نییە.

5. مەسحکردن بە سەریاندا کاتی دیاریکراوی هەیە لە شەریعەتدا ئەمیش بریتیە لە ڕۆژ وشەوێك بۆ نیشتەجێبوو، وسێ شەو وڕۆژ بۆ ڕێبوار، وبۆچوونی دروست ئەوەیە کە ماوەی مەسحکردن دەستپێدەکات لە پاش یەکەم مەسحکردن پاش ئەوەی دەستنوێژی شکاوە، ودوای بیست وچوار کاتژمێر ماوەکە تەواو دەبێت بۆ نیشتەجێبوو، ودوای حەفتا ودوو کاتژمێر تەواو دەبێت بۆ ڕێبوار.

ومەسحکردن پوچەڵ دەبێتەوە بە یەکێك لەم سێ شتە:

1. ئەگەر دەستنوێژی شکا بە هۆی ئەو شتانەی خۆشۆردن واجب دەکەن وەکو لەشگرانی؛ لەم حاڵەتەدا مەسحکردنەکە پوچەڵ دەبێتەوە ودەبێت خۆی بشوات.

2. ئەگەر دایان بکەنێت لە پاش مەسح کردن بە سەریاندا.

3. ئەگەر ماوەی ڕەچاوکراو تەواو بێت کە لە شەریعەتدا دیاریکراوە؛ مەسحکردنیش پوچەڵ دەبێتەوە.

***

سێیەم: حوکمەکانی کورتکردنەوەی -قەسری- نوێژ لە گەشت وسەفەردا

کورتکردنەوەی نوێژەکان لە گەشت وسەفەردا باشترە لە ئەنجامدانیان بە بێ کورتکردنەوە؛ بەڵام ئەگەر گەشتیار نوێژەکەی بە چوار ڕکات ئەنجامدا نوێژەکە دروستە بەڵام بە پێچەوانەی باشتر کردەوەی ئەنجامداوە.

گەشتیار دەتوانێت نوێژەکەی کورت بکاتەوە ئەگەر دەربچێت لە سنووری هەموو ماڵەکانی گوندەکەی یان شارەکەی، وئەمە مەزهەبی زۆرینەی زانایانە.

وئەگەر گەشت وسەفەر بکات لە پاش هاتنی کاتی نوێژ؛ دەتوانێت نوێژەکە کورت بکاتەوە، چونکە گەشتی کردووە لە پێش ئەوەی ماوەی نوێژەکە تەواو بێت.

سەبارەت بە کۆکردنەوە لە نێوان نوێژەکانی نیوەڕۆ وعەسر، ولە نێوان نوێژەکانی مەغریب وعیشا، ئەمیش سوننەتە بۆ گەشتیار لە کاتی پێویستیدا، ئەگەر لە ڕێگا بەردەوام بوو؛ دەتوانێت ئەوەیان هەڵبژێرێت کە گونجاوە بۆی لە نێوان کۆکردنەوەی پێش خستن یان دووا خستن.

ئەگەر ڕێبوار پێویستی بە کۆکردنەوەی نوێژەکان نەبێت ئەوا کۆیان ناکاتەوە، وەکو ئەوەی لە شوێنێك دەمێنێتەوە ونایەوێت لەوێ بڕوات هەتاوەکو هاتنی کاتی نوێژی دواتر، لەم حاڵەتەدا باشتر وایە نوێژەکان کۆ نەکاتەوە؛ چونکە پێویستی پێی نییە، بۆیە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- نوێژەکانی کۆ نەکردەوە کاتێك لە مینا مایەوە لە حەجی ماڵئاوایی؛ چونکە پێویستی پێی نەبوو.

سەبارەت بە نوێژە سوننەتەکان؛ ڕێگەپێدراوە گەشتیار ئەو نوێژە سوننەتانە بکات کە نیشتەجێبوو ئەنجامیان دەدات، وەکو نوێژی چێشتەنگاو وشەونوێژ و وتر ونوێژە سوننەتەکانی تر؛ جگە لە سوننەتی ڕاتیبەی نوێژەکانی نیوەڕۆ ومەغریب وعیشا نەبێت چونکە باشتر وایە ئەنجامیان نەدات.

ئەنجامدانی نوێژی سوننەت لە سەر سواری دروستە؛ وەکو: لە نێو فڕۆکە، وئۆتۆمبێل، وکەشت وهتد لە هۆکارەکانی گواستنەوە، بەڵام بۆ ئەنجامدانی نوێژی فەرز دەبێت دابەزێت لە سەر سواریەکە مەگەر نەتوانێت.

نوێژی گەشتیار لە پشتی نیشتەجێبوو دروستە، گەشتیار نوێژەکەی تەواو دەکات هەروەکو ئیمامەکەی، ئینجا بگات بە هەموو ڕکاتەکانی نوێژەکە، یان ڕکاتێکی، یان کەمتر، تەنانەت ئەگەر بگات پێی لە تەشەهودی -تەحیاتی- کۆتایی

لە پێش سەلامدانەوە ئەوا نوێژەکەی هەر تەواو دەکات، وئەمیش پەسەندترین بۆچوونە لە نێو دوو بۆچوونی زانایاندا.

***

چوارەم: داب ورێساکانی گەڕانەوە لە حەج وعومرە یان هەر گەشت وسەفرێک

پێویستە پەلە بکات لە گەڕانەوە ودرێژە نەدات بە گەشتەکەی بە بێ پێویستی؛ چونکە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- فەرموویەتی:

«السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَنَوْمَهُ، فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيُعَجِّلْ إِلَى أَهْلِهِ».

«گەشت کردن بەشێکە لە ئازار، ڕێگر دەبێت لە خواردن وخواردنەوە وخەوتنتان، ئەگەر یەکێکتان هۆکاری سەفەری تەواو بوو با پەلە بکات لە گەڕانەوە بۆ لای خێزان ومانی».[1].

ئەگەر بیەوێت بگەڕێتەوە بۆ شارەکەی یان وڵاتەکەی؛ ئەوا نزای سەفەر دەخوێنێت لە کاتی سەرکەوتن بە سەر سواریەکەی، هەروەها ئەم بەشەیشی بۆ زیاد دەکات:

«آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ».

---

[1] (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (1797)، و(موسلیم) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (1342).

«آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ» واتە: «گەڕاینەوە بە تۆبە کاری لە تاوانەکان، وهەروەها بە پەرستش بۆ خودا و سوپاسگوزار وستایش کاریشین بۆ پەروەردگارمان»[1].

سوننەتە لە کاتی گەڕانەوە لە گەشت وسەفەر ئەوە بڵێت کە لە پێغەمبەرەوە هاتووە -صلى الله عليه وسلم- کە ئەگەر بگەڕایەتەوە لە جەنگ، یان حەج یان عومرە، لە سەر هەموو شوێنێکی بەرز تەکبیری دەکرد -دەیووت: الله أكبر- سێ جار، پاشان دەیووت:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيِبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، سَاجِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ».

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، آيِبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، سَاجِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ» واتە: «هیچ پەرستراوێك هەق وڕاستی نییە کە شایستەی پەرستن بێت جگە لە -اللە-ی تاك و تەنیای بێ هاوەڵ، موڵك وسامان وستایش بۆ ئەوە و بەسەر هەموو شتێکیشدا بە توانا و بە دەسەڵاتە، گەڕاینەوە بە پەشیمانی لە تاوان، هەروەها بە پەرستش بۆ خودا وسوپاسگوزار وستایش کاریشین بۆ پەروەردگارمان، خودا بەڵێنەکانی هێنایە جێ و

[1] (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (4116).

بەندەکەی خۆی سەرخست و خۆی بە تەنها کۆمەڵەی بێباوەڕانیشی تێکشکاند»[1].

هەروەها سوننەتە کاتێك شارەکەی دەبینێت بڵێت:

«آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ»،

«آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ» واتە: «گەڕاینەوە بە پەشیمانی لەتاوان، وهەروەها بە پەرستش بۆ خودا و سوپاسگوزار وستایش کاریشین بۆ پەروەردگارمان»[2]، ئەمە دووبارە دەکاتەوە هەتاوەکو دەچێتە نێو شارەکەیەوە؛ وئەمە کردەوەی پێغەمبەر بووە -صلى الله عليه وسلم-.

نابێت لە پاش سەفەرێکی درێژ بە شەو بگەڕێتەوە بۆ لای خێزانەکەی ئەگەر پێویست نەبێت؛ مەگەر پێشتر هەواڵیان بداتێ کە لە شەودا دەگەڕێتەوە، چونکە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- نەهی لەم کارە کردووە، جابر -ڕەزای خوای لێبێت- دەڵێت:

«نَهَى رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا»،

---

[1] (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (1797)، و(موسلیم) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (1342).

[2] (موسلیم) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (715).

«پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- نەهی کردووە لەوەی پیاو لە شەودا -بە ناکاو- بگەڕێتەوە بۆ لای خێزانەکانی»[1]، دانایی ئەم کارە گێڕانەوەیەکی تر ڕاڤەی کردووە:

«حَتَّى تَمْتَشِطَ الشَّعِثَةُ، وَتَسْتَحِدَّ الْمَغِيبَةُ»،

«بۆئەوەی ئەو ئافرەتەی قژی نارێکە شانەی بکات[2]، وئەو ئافرەتەی پیاوەکەی لە لای نەبووە مووی لاشەی لابەرێت»[3]، هەروەها لە گێڕانەوەیەکی تردا هاتووە:

«نَهَى رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا، يَتَخَوَّنُهُمْ أَوْ يَلْتَمِسُ عَثَرَاتِهِمْ».

«پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- نەهی کردووە لەوەی پیاو لە شەودا -بە ناکاو- بگەڕێتەوە بۆ لای خێزانەکانی بەهۆی ئەوەی گومان دەکات خیانەت بکەن، یان بە دوای هەڵەکانیان بگەڕێت»[4].

---

[1] (ئەو ئافرەتەی قژی نارێکە)؛ چونکە ماوەیەکی زۆر پرچی پشتگوێ خستووە پێویستیەتی شانەی بکات وڕێکی بخات، (مووەکانی لابەرێت)؛ لابردنی مووی ئەو شوێنانەی داواکراوە لابببرێن بە بەکارهێنانی موس، (و ئافرەتەی پیاوەکەی لە لای نەبووە)؛ کە بۆ ماوەیەکی زۆر نەگەڕاوەتەوە. [التحرير في شرح صحيح مسلم - الأصبهاني (ص292)].

[2] (نەسائی) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (9099).

[3] (موسلیم) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (715).

[4] (موسلیم) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (2428).

سوننەتە ئەو کەسەی لە سەفەر دەگەڕێتەوە سەرەتا بچێتە نێو نزیکترین مزگەوت لە ماڵیان ودوو ڕکات نوێژی تێدا ئەنجام بدات؛ چونکە کردەوەی پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- بەم شێوەیە بووە.

سوننەتە ئەو کەسەی لە سەفەر دەگەڕێتەوە نەرمونیانی بنوێنێت بەرامبەر بە منداڵەکانی و خێزانەکەی ودراوسێکانی وچاکەکار بێت بەرامبەریان ئەگەر پێشوازیان لێکرد، لە ئیبن عەباسەوە -ڕەزای خوایان لێبێت- دەڵێت: کاتێك پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- هات بۆ مەککە چەند منداڵێکی بەنی عەبدولموتەڵیب پێشوازیان لێکرد یەکێکیانی لە باوەشکرد وئەوی تر لە پشتی بوو، عبد اللهی کوڕی جەعفەر -ڕەزای خوای لێبێت- دەڵێت:

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى الله عليه وَسَلَّمَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ تُلُقِّيَ بِنَا، قَالَ: فَتُلُقِّيَ بِي وَبِالْحَسَنِ أَوْ بِالْحُسَيْنِ، قَالَ: فَحَمَلَ أَحَدَنَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَالْآخَرَ خَلْفَهُ حَتَّى دَخَلْنَا الْمَدِينَةَ".

"پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- ئەگەر لە سەفەر بگەڕایەتەوە؛ ئێمە پێشوازیمان لێدەکرد، کاتێك دەگەیشت بە من وحەسەن یان حوسەین یەکێکمانی دەکردە باوەش وئەوی تر لە پشتیەوە بوو هەتاوەکو دەهاتە نێو مەدینەوە"[1].

[1] (بەیهەقی) گێڕاویەتیەوە لە (السنن الكبرى)؛ بە ژمارە (11946).

دیاری بەخشین سوننەتە، چونکە دەبێتە هۆی ئاسوودە کردنی دڵەکان ونەهێشتنی ناکۆکی، وسوننەتە قبوڵ بکرێت، ولە بەرامبەردا پاداشت بدرێتەوە، مەکروهە ڕەت بکرێتەوە بە بێ ڕێگرێکی شەرعی؛ بۆیە پێغەمبەر -صلى الله عليه وسلم- فەرموویەتی:

«تَهَادُوا تَحَابُّوا».

«دیاری ببەخشن بە یەکتر؛ خۆشەویستر دەبن لە لای یەکتر»[1]. ودیاری بەخشین هۆکارە بۆ زیاد بوونی خۆشەویستی وتەبایی لە نێو مسوڵمانان‌دا.

ئەگەر لە گەشت وسەفەر بگەڕێتەوە بەرەو شارەکەی؛ باوەش پێدا کردنی سوننەتە، چونکە لە پێغەمبەرەوە هاتووە -صلى الله عليه وسلم- هەروەکو ئەنەس -ڕەزای خوای لێبێت- دەڵێت: "ئەگەر بە یەك بگەیشتنایە تەوقەیان دەکرد، وئەگەر لە سەفەر بگەڕانایەتەوە باوەشیان بە یەکدا دەکرد"[2].

وصلى الله وسلم على نبينا محمد.

---

[1] (تەبەرانی) گێڕاویەتیەوە لە (الأوسط)؛ بە ژمارە (97).

[2] (بوخاری) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (3116)، و(موسلیم) گێڕاویەتیەوە؛ بە ژمارە (100).

پێڕست

ئاداب وحوکمەکانی گەشت وسەفەر کردن 2
یەکەم :ئادابی گەشت وسەفەر کردن..... 2
دووەم :پاوکوخاوێنی لە کاتی گەشت وسەفەردا 16
سێیەم :حوکمەکانی کورتکردنەوەی -قەسری- نوێژ لە گەشت وسەفەردا 19
چوارەم :داب ورێساکانی گەڕانەوە لە حەج وعومرە یان هەر گەشت وسەفرێک..... 21